

UČENJE I USVAJANJE KOLOKACIJA U JEZIKU NAUKE (IZ PERSPEKTIVE SRPSKOG JEZIKA KAO STRANOG)¹

Predmet ovog rada čine kolokacije u jeziku nauke i njihovo usvajanje kod osoba koje srpski jezik uče kao strani, a poseban akcenat stavljen je na nastavu srpskog jezika na univerzitetskom nivou i smerove koji obrazuju buduće filologe i prevodioce. Primarni cilj jeste unapređenje nastave srpskog jezika kao stranog u domenu kolokacija, što će se postići kroz predlog tekstova i zadataka, ali i proveru u praksi. Naime, nakon upoznavanja sa teorijskim okvirom i ranijim istraživanjima problema, predložiće se nekoliko odlomaka naučnih radova iz časopisa *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* (lingvistika) i *Tehnika* (tehničke nauke), kao i zadaci za sticanje i razvijanje kolokacijske kompetencije. Naredni deo rada čini analiza (pogrešnih) odgovora koje su dali studenti srpske filologije na Jagelonskom univerzitetu u Krakovu, što predstavlja osnovu za sagledavanje uzroka i smernice za otklanjanje teškoća.

KLJUČNE REČI: kolokacije, srpski jezik kao strani, učenje jezika, terminologija, naučni funkcionalni stil, lingvistika, tehničke nauke.

1. Uvod

Među ishodima koje *Zajednički evropski referentni okvir za žive jezike*² (2003) predviđa za učenje jezika na visokim nivoima vodeću poziciju zauzima sposobnost argumentacije, koja najviši stepen dostiže u akademskom izražavanju, tj. naučnom funkcionalnom stilu i jeziku struke i nauke. Svršeni studenti srpske filologije u inostranstvu kasnije često nastavljaju da se bave naukom i/ili rade kao prevodioci, pri čemu dolaze u kontakt sa tekstovima iz različitih naučnih oblasti. S druge strane, pedagoška praksa u ovom domenu ukazuje na poteškoće i u recepciji i u produkciji kada je u pitanju sintagmatska leksička spojivost. Osim toga, istraživanja su pokazala kako se u udžbenicima i priručnicima za učenje srpskog jezika kao stranog kolokacijama uglavnom ne pristupa detaljno i sistematično.³

¹ Ovo istraživanje sprovedeno je u okviru doktorske disertacije pod naslovom *Kolokacije u naučnom funkcionalnom stilu*, napisane pod mentorstvom prof. dr Jasmine Dražić i odbranjene na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu u januaru 2024. godine.

² U daljem tekstu: *ZEO*.

³ Više u: *Перишић 2020, Perišić 2021*.

Predmet ovog rada čine kolokacije u jeziku nauke i njihovo usvajanje kod osoba koje srpski jezik uče kao strani, sa posebnim fokusom na nastavu srpskog jezika na univerzitetskom nivou i smerovima koji obrazuju buduće filologe i prevodioce. Primarni cilj jeste unapređenje nastave srpskog jezika kao stranog u ovom domenu, što će se postići kroz predlog tekstova i zadataka, ali i proveru u praksi i analizu grešaka.

U uvodnom delu, nakon opisivanja predmeta i cilja rada, predstaviće se teorijski okvir problema – kolokacije, sinonimija i semantički analitizam kao značajne odlike kolokacija, a zatim i kolokacije u pedagoškoj praksi i jeziku nauke. Naredni deo čini predlog tekstova (odlomaka iz naučnih radova iz oblasti lingvistike i tehničkih nauka) i zadataka formiranih na osnovu kolokacija koje se u njima javljaju. Poslednji, ali nikako najmanje važan deo, predstavlja analiza odgovora koji su na spomenute zadatke dali studenti srpske filologije na Jagelonskom univerzitetu u Krakovu.

2. Teorijski okvir problema

2.1. Kolokacije – osnovne odlike, sinonimija u kolokacijama i semantički analitizam

Na samom početku, važno je objasniti šta je to kolokacija. Sumirajući stavove brojnih stručnjaka iz ove oblasti (Halliday et al. 1964: 33; Ridout – Waldo-Clarke 1970; Nejgebauer 1982: 341; Seaton 1982; Crystal 1985: 55; Cruse 1986: 40; Lewis 1997: 23; Nation 2001: 329–332; Seretan 2008; Silić – Pranjković 2008: 261; Miščin 2012; Дражић 2014: 73) u vezi sa određenjem ovih jezičkih jedinica i njihovim mestom u jezičkom sistemu, kolokacije bi se mogle opisati na sledeći način:

- u pitanju je vrsta sintagmatskog leksičkog spoja, između slobodnog spoja i idioma;
- sastoje se od dve ili (ređe) većeg broja autosemantičnih leksema, organizovanih prema morfosintaksičkim pravilima određenog jezika;
- to su spojevi reči koji se često pojavljuju zajedno;
- značenje konstituenata je prozirno, s tim što ponekad dolazi do slabljenja značenja jednog od njih ili semantičkih transformacija;
- poseduju veći ili manji stepen vezanosti, postojanosti i zamenljivosti, u zavisnosti od jezičkih, ali i vanjezičkih faktora;
- određeni spojevi, iako gramatički i logički mogući, nisu ustaljeni u jeziku i ne mogu se smatrati ispravnim kolokacijama (npr. *doći do zaključka* : **stići do zaključka*), što posebno otežava učenje neizvornim govornicima.

Najprihvaćenije polazište pri utvrđivanju hijerarhijskog odnosa među članovima kolokacije, sa kojim se slaže i T. Prčić (2008: 149–151), jeste da postoje *primarni kolokat* – nosilac kolokacijske veze, nadređeni član i *sekundarni kolokat* – onaj

drugi (ali ne uvek i jednoleksemski) konstituent koji ga determiniše. U zavisnosti od sopstvenog semantičkog potencijala, primarni kolokat može privući veći ili manji broj sekundarnih, što se naziva *kolokacionim opsegom*, a mogućnost ulančavanja leksema preko njihovih relevantnih semantičkih obeležja imenuje se kao *kolokabilnost*. U kontinuumu leksičkih spojeva, od onih čiji su konstituenti nezavisni pa sve do sadržinski i formalno nerazdvojivih, postoji skala kompaktnosti čiji je stepen uslovljen faktorima zamenljivosti, postojanosti i prozirnosti (Prčić 2008: 147). Na osnovu ovakve skale može se zaključiti da manja zamenljivost i veća postojanost za rezultat imaju veći stepen vezanosti među kolokatima. Kada je reč o kompaktnosti leksičkog spoja, u okviru ovog istraživanja u obzir će se uzeti termini koje je predložio T. Prčić (2008: 156), tj. podela na *otvorene, ograničene i vezane kolokacije*. Pod vezanim kolokacijama podrazumevaće se i spojevi bliski terminima, kao i sami višečlani termini, koji će biti imenovani kao *terminološke kolokacije*⁴ (npr. *silazni/uzlazni akcenat, ulazna veličina, izlazna promenljiva*).

Jedan od najvećih i istovremeno najčešćih problema povezanih sa usvajanjem kolokacija tokom učenja stranog jezika jeste sinonimija, odnosno upotreba neodgovarajućeg sinonima u kombinaciji sa datom rečju, te će joj u nastavku biti posvećeno više pažnje.

O sinonimiji se, prema rečima T. Prčića (2008: 124–128), može govoriti ukoliko postoji istovetnost smisla najmanje dve lekseme i one kroz svoje relevantne sememe dele sva ista centralna dijagnostička obeležja (DgO), čime se stvaraju uslovi za njihovu (bar delimičnu) međuzamenljivost u kontekstu. Ovakvo određenje zapravo odslilkava nepotpunu – *deskriptivnu sinonimiju*, koncentrisanu na istovetnost delimičnog značenja.⁵ Značajno je takođe Prčićevo zapažanje da pod uticajem jezičke ekonomije jedna od apsolutno sinonimnih leksema vremenom postaje standardna, dok se ostale potiskuju ili dobijaju novu nijansu u značenju (npr. kod engleskih parova: *broad, wide – širok; almost, nearly – skoro/gotovo*). Razlikovanje

---

⁴ Prema definiciji D. Bukovčan (2009: 165), terminološke kolokacije su leksikalizovane dvočlane strukture sa sadržajem specifičnim za određen domen koji se karakteriše konvencionalnošću i leksičkom validnošću. M. Turk (2000: 478) kao njihovu važnu karakteristiku ističe to da se odnose na jedan pojam i određuju ga u okviru datog predmetnog polja, tj. naučne oblasti, dok V. Cigan (2018) podvlači specifikovanu nominaciju u određenom domenu. Burger (2007: 102) dodaje kako se, sa semantičke tačke gledišta, distinktivne osobine terminoloških kolokacija mogu zapaziti u specifičnim semantičkim odnosima između primarnog i sekundarnog kolokata. Tačnije, dok primarni kolokat (termin), u principu, ima isto značenje kao i van kolokacije, sekundarni učestvuje sa jednom od svojih sema i ostvaruje semantičku ili pojmovnu vezu sa primarnim ili specifikuje njegovo značenje.

⁵ U semantičkoj teoriji postoje i uža određenja sinonimije: potpuna – lekseme imaju identično i deskriptivno i asocijativno značenje, apsolutna – jedino u slučaju kada lekseme imaju istu distribuciju i pri tome su potpuno sinonimne u svim značenjima i u svakom kontekstu. Ovakvi slučajevi se (eventualno) u korpusu za istraživanje koje je predmet ovog rada mogu javiti kod internacionalnih termina i domaćih ekvivalenata (npr. *prenos i transfer: metonimijski prenos, metonimijski transfer*).

prema kolokaciji podrazumeva učestalo, a u nekim slučajevima i redovno, javljanje jedne lekseme u kombinaciji sa drugom unutar sintagme ili rečenice, pri čemu je test međuzamenljivosti ostvariv samo u teoriji, budući da mu je primena ograničena, tj. kolokaciono zaprečena (npr. *a pack of wolves – čopor vukova* ne može biti zamenjeno spojem *a swarm of wolves – roj vukova*). Iz navedenog se može zaključiti da su apsolutna i potpuna sinonimija jako retke pojave u prirodnim jezicima, pitanje je i da li uopšte postoje. S tim u vezi, brojni autori (Zgusta 1991; Ivir 1992/3; Pritchard 1998; Borić 2002) koji se bave odnosima među konstituentima kolokacije kao jedan od bitnih kriterijuma ističu kompaktnost i nemogućnost zamene jednog ili oba kolokata drugom leksemom sinonimnog značenja. Po mišljenju G. Blagus-Bartolec (2008: 18–23), stalnost pojavljivanja uslovljena je prvenstveno komunikacijskom navikom, a ne nemogućnošću zamene, tj. razlikom u značenju između jednog od kolokata i njegovog sinonima. Posebno je delikatno pitanje sinonimije u kolokacijama u kontekstu međujezičkih slaganja i neslaganja, što je najočiglednije u prevođenju i učenju stranog jezika, a samim tim izuzetno značajno za ovo istraživanje, budući da se kontekstualni sinonimi koji su karakteristični za srpski jezik neće u potpunosti realizovati u svakom jeziku, pa tako ni u poljskom – maternjem jeziku studenata koji su učestvovali u ispitivanju.

Sa prethodnim se slaže i Lj. Gotštajn (1986: 41–44), koja kolokaciju i sinonimiju vidi kao dve suprotstavljene, ali istovremeno međuzavisne sile u jeziku – sinonimija nastoji da se isti sadržaj izrazi na što više načina, kolokacija da takav proces u što većem stepenu ograniči, a koja će od ove dve sile u datom slučaju pobediti, nemoguće je sistemski predvideti.⁶ S obzirom na to da jezik nauke, koji je predmet i ovog istraživanja, teži jednoznačnosti i preciznosti, očekivano bi bilo da je sinonimija nepostojeća ili samo sporadična pojava. Međutim, sinonimija u kolokacijama nije retka čak ni u naučnim tekstovima, te tako Gotštajn kao glavne izvore sinonimije u kolokacijama engleskog stručnog jezika navodi: reči stranog porekla, metafore, postojanje prividnih kolokacija, sintaksičke preokrete i nijanse u značenju kolokata (Gotštajn 1986: 46–64).

Budući da se u naučnim tekstovima često susreću kolokacije koje su zapravo dekomponovani predikati, potrebno je objasniti i fenomen semantičkog analitizma. Dakle, u pitanju je dekompozicija odnosno razlaganje jezičkih jedinica, a najpoznatiji i najrasprostranjeniji njegov vid jeste dekomponovanje predikata. Milorad Radovanović (2004: 44) kao osnovne razloge za ovakve postupke navodi: nesinonimičnost (*činiti paradu : paradirati*), apstraktnost (*vršiti pritisak : pritiskati*),

⁶ Kako bi ilustrovala svoju tvrdnju, autorka navodi primer spoja *doći do zaključka* (engl. *to reach a conclusion*) i mogućih sinonima oba kolokata koje je posmatrala u rečniku. Tokom istraživanja zabeležila je čak 63 potencijalne kombinacije, od kojih je u čitavom korpusu registrovala samo pet kolokacija. Navedeni primer objašnjava, između ostalog, zašto sinonimija predstavlja jedan od najvećih problema prilikom usvajanja kolokacija iz perspektive J₂ – osobama koje uče jezik sve potencijalne kombinacije deluju moguće.

stilsku obeleženost (*vršiti juriše : jurišati*), institucionalizovanost (*držati govor : govoriti*), nepostojanje odgovarajućeg glagola (*imati intenciju : *intendirati*), nezavršenost iskaza kod tranzitivnih predikacija (*učiniti prekršaj : prekršiti*), otklanjanje dvovidnosti (*dati savet – davati savete : savetovati*), „slikovitost” (*baciti pogled : pogledati*), lakše uvođenje faze (*započeti – vršiti – nastaviti – završiti analizu : analizirati*), „pluralizaciju” predikacije (*donositi odluke, predloge : odlučivati, predlagati*), eufemizaciju (*izvršiti krađu : ukrasti*), semantičku „pasivizaciju” (*dati podršku, dobiti podršku : podržati, biti podržan*), semantičko razrađivanje (*dati – održati – pogaziti – poštovati – ne poštovati obećanje : obećati*). Kada je u pitanju dekomponovanje imenica, prideva i priloga, po mišljenju D. Klikovac (1998, 2008), reč je uglavnom o eksplicitnom kategorizovanju pojmova (npr. *sneg : snežne padavine, prek : preke naravi, loše : u lošem stanju*).

2.2. Kolokacije u pedagoškoj praksi i nastavnim materijalima

Interesovanje za kolokacije kod stručnjaka koji se bave primenjenom lingvistikom i kolokacijama u pedagoškoj praksi poraslo je krajem prošlog veka. Između ostalog, ispituju se principi usvajanja kolokacija prilikom učenja stranog jezika, a rezultati istraživanja u ovom domenu mogli bi se svesti na sledeće:

- sposobnost reprodukovanja čitavih leksičkih sklopova igra značajnu ulogu u učenju jezika, učenik pamti jezik u blokovima (Pawley – Syder 1983: 194; Lewis 1993, 2000; Burić – Lasić 2012: 235–236; Vassiljev et al. 2015: 299);
- kolokacijama treba pristupiti unutar strukturnih šablona (Aisenstadt 1979: 71);
- upotreba kolokacija odslikava neproizvoljnu prirodu i predvidivo oblikovanje leksikona (Vassiljev et al. 2015);
- poželjno je da lekseme i leksički spojevi budu uvedeni kao deo situacije, odnosno konteksta u kojem se i inače nalaze (Bergovec 2007: 58; Vassiljev et al. 2015);
- većina učenika nije u stanju da uspostavi odgovarajuće veze između oblika i značenja kolokacija u J_2^7 (Nation 2013);
- teškoće pri usvajanju kolokacija mogu nastati i usled manjka efikasnih nastavnih aktivnosti, zadataka i uputstava u zadacima (Toomer – Elgort 2019);
- kolokacijska kompetencija je ideal kojem treba težiti prilikom usvajanja leksičkog sistema stranog jezika (Borić 2004: 63–66; Burić – Lasić 2012);
- poznavanje kolokacija učeniku olakšava proces razmišljanja, memorisanja i iznošenja kompleksnih ideja (Vassiljev et al. 2015).

⁷ J_2 – strani, nematernalni, drugi jezik.

2.3. Kolokacije u jeziku nauke i njihovo usvajanje

Početke istraživanja jezika nauke u kontekstu usvajanja stranog jezika nalazimo u studijama Sejdžera (Sager et al. 1980) i Svejlza (Swales 1981), pri čemu se fokus postavlja na jezik struke i naučni diskurs. Važno je takođe spomenuti činjenicu koju pojedini autori posebno naglašavaju, a to je da je ovakav jezik namenjen odraslima, obično na srednjem ili naprednom nivou znanja jezika, tj. osobama koje već imaju izgrađenu predstavu o osnovnim pojmovima jezičkog sistema, kao i jasno definisane potrebe (Našca-Tartière 2011: 95; Dražić 2008: 17).⁸ S tim u vezi, Douglas (Douglas 2000) smatra da različite specijalističke oblasti i njihove grane zahtevaju različite komunikativne funkcije, dok E. Miščin (2012) napominje kako dublje razlike otkriva upravo analiza kolokacijskih struktura. Kao važnu karakteristiku kolokacija u stručnom jeziku Lj. Bibović (1979) ističe još i njihovu stabilnost, koja se ispoljava na leksičkom, morfološkom i sintaksičkom nivou.

Kada je reč o nastavi jezika struke na univerzitetima, I. Jelovčić (2010: 53) zapazila je da su studenti svesni potrebe za jezikom struke jer se od početka studija s njim susreću, a posebno se naglašava važnost čitanja i razumevanja stručnih tekstova i usvajanje stručne terminologije. Imajući u vidu ovu činjenicu, kao i gotovo identične potrebe studenata srpske filologije na stranim univerzitetima (između ostalog, na Jagelonskom univerzitetu u Krakovu), javila se potreba za istraživanjem koje bi obuhvatilo odabir adekvatnih tekstova iz akademskog naučnog stila, a zatim i formiranje zadataka na osnovu kojih bi se proverila i ojačala kolokacijska kompetencija studenata.

3. Predlog tekstova i zadataka

3.1. Tekstovi

S obzirom na stil koji reprezentuju i sam tip tekstova, jasno je da su prikladniji za nastavu jezika na naprednim nivoima, gde je moguće koristiti autentične tekstove iz različitih funkcionalnih stilova. Pošto je dokazano da se kolokacije najbolje uče i pamte u kontekstu, u delu koji sledi predložiće se nekoliko fragmenata tekstova iz dve različite naučne oblasti – lingvistike i tehničkih nauka, a potom i zadaci konstruisani na osnovu njih. Odlomci su uzeti iz naučnih radova objavljenih u časopisima *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*⁹ (lingvistika) i *Tehnika*

⁸ Kako primećuje J. Dražić (2008: 17), takve potrebe najčešće su individualnog karaktera, ali mogu biti i profesionalno usmerene, pri čemu druge imaju za cilj razvijanje sposobnosti sporazumevanja u okviru određenih profesionalnih polja. Jezička obeležja različitih struka ne ogledaju se samo u leksici (terminologiji), već i u gramatičkim sredstvima kojima se iskazuju sadržaji te profesije.

⁹ U daljem tekstu: *ZMSFL*.

(tehnika i tehnologija). Birani su na taj način da sadrže i kolokacije karakteristične za jezik nauke nezavisno od discipline, ali i one specifične za datu oblast, tj. terminološke.¹⁰ Radi lakšeg praćenja, kolokacije bi trebalo da budu i grafički istaknute u tekstu – drugom bojom ili podebljano.

Tekst 1

U analizi tekstova istog žanra, i poreklom iz približno istog perioda, autorka se bavi oblicima predikata i distribucijom reči¹¹. Naš materijal („na različitim južnoslovenskim dijalektima”), kao i ruski, podvrgnuti su statističkoj analizi procentualnog učešća glagolskog predikata u ukupnom broju reči (što je tabelarno predstavljeno u tri kolone, uz ogradu da bi eventualne drugačije verzije tekstova mogle dati i drugačije brojčane vrednosti), a zatim se ukazuje na karakteristične rečenične obrasce u sva tri dokumenta. [...] Po pitanju teme distribucije i položaja enklitika, autorka prvo poredi savremeno stanje u ruskom s jedne, i južnoslovenskim jezicima s druge strane da bi se zatim usredsredila na situaciju u razmatrana tri teksta (*ZMSFL*, 61/1, str. 197).

Tekst 2

Otvara se pitanje o tome treba li jezik književnog dela tumačiti u okviru lingvističke ili literarne stilistike. Krajem dvadesetog veka ustanovljena je teorija integralne stilistike. Integralnu stilistiku čine: (1) lingvostilistika (koja ispituje stilematičnost, tj. načine strukturiranja stilema kao formalno i/ili semantički oneobičenih jezičkih jedinica); (2) literarna stilistika (koja ispituje stilogenost, tj. estetski efekat stilematičnih i nestilematičnih jedinica). Poglavlje posvećeno gramatičkim pitanjima otvaraju radovi koji se bave morfološkom, tvorbenom i morfosintaksičkom strukturom savremenog srpskog jezika. Na njih se nadovezuju istraživanja sintakse rečeničnih članova, sintakse složene rečenice i na kraju – međuodnosa složene rečenice i teksta. Sve analize sprovedene su: (1) primenom strukturnog i semantičkog kriterijuma, pri čemu je, zavisno od predmeta koji se ispituje, priključen i stilistički kriterijum; (2) na funkcionalnostilski raznovrsnom korpusu, u kome dominiraju književnoumetnički i publicistički funkcionalni stil (ovaj stil je najprogresivniji u savremenom jeziku) (*ZMSFL*, 61/1, str. 218–219).

Tekst 3

Na osnovu naponsko-deformacionih analiza koje su sprovedene u skladu sa metodologijom prikazanom u [2] definisani su različiti tipovi primarne podgrade. Prilikom naponsko-deformacionih analiza i odabira tipova podgrada vodilo se

---

¹⁰ Za potrebe zadatka (kao i čitavog istraživanja) ekscerpirane su samo one kolokacije čiji bar jedan kolokat pripada semantičkom polju kretanja i promene mesta u prostoru.

¹¹ Ispitivane kolokacije u tekstu su napisane spacionirano.

računa o karakteristikama stenske mase (sastav, ispucalost, stepen rasedanja i degradiranosti), inicijalnog naponskog stanja (visina nadsloja) i sl. (*Tehnika – Naše građevinarstvo* 73, 2019/3, str. 360).

Tekst 4

Dovodni tunel HE „Dabar” je dužine 12125.0 m, svetlog otvora 4.60 m, debljine sekundarne obloge od 30.0 cm, i u skladu sa Glavnim projektom predviđeno je da se radi primenom Nove austrijske tunelske metode. Tunel ima 4 napadna mesta: jedno se nalazi na ulazu u tunel gde će biti napravljena ulazna građevina, drugo se nalazi sa strane izlaza iz tunela kod lokacije budućeg vodostana a ostala dva napadna mesta se formiraju izgradnjom pristupnog tunela „Straževica” koji se sa dovodnim tunelom spaja na stacionaži 4+272.54 dovodnog tunela (*Tehnika – Naše građevinarstvo* 73, 2019/3, str. 360).

3.2. Zadaci

3.2.1. Prvi zadatak

Jedan od ciljeva jeste da se usvoje termini *kolokat* i *kolokacija*. Stoga, zadatak bi mogao da izgleda ovako:

Ponuđene termine upišite uz reč ili sintagmu koja im odgovara, a zatim pokušajte da ih definišete (šta znače termini primarni kolokat, sekundarni kolokat i kolokacija).

primarni kolokat, sekundarni kolokat, kolokacija

dovodni – _____

tunel – _____

dovodni tunel – _____

U idealnom slučaju, trebalo bi da studenti prepoznaju da je *dovodni tunel* kolokacija, *tunel* primarni, a *dovodni* sekundarni kolokat i na osnovu toga induktivno zaključuje šta je kolokiranje i u kakvoj se ulozi nalaze jedan i drugi kolokat.

3.2.2. Drugi zadatak

Dalje, važno je imati u vidu da konstituenti kolokacija unose svoje značenje u spoj koji kreiraju, ali često ne u potpunosti, te se uvek moraju posmatrati zajedno. Predlog zadatka povezanog sa tim bio bi sledeći:

a) Šta znače sledeće reči:

dovodni (dovoditi); pristupni (pristupati); ulazni (ulaziti);

analiza; građevina; distribucija; enklitika; pitanje; poglavlje; račun; reč; tunel; voditi; otvarati; sprovoditi

b) Objasnite značenja kolokacija:

voditi računa; distribucija reči; distribucija enklitika; dovodni tunel; otvarati pitanje; otvarati poglavlje; pristupni tunel; sprovođiti analizu; ulazna građevina

Od studenata se očekuje da objasne značenje pojedinačnih leksema, a zatim i kolokacija koje sadrže prethodno navedene lekseme. Idealno bi bilo ukoliko bi primetili razlike u značenju i nove nijanse značenja koje date lekseme unose u leksički spoj. Na primer, važno je uočiti da glagol *otvarati* nema potpuno isto značenje u spoju *otvarati vrata* (gde je reč o doslovnom, konkretnom značenju) i *otvarati pitanje/poglavlje* (preneseno značenje).

3.2.3. Treći zadatak

Bitno je kod polaznika kurseva izgraditi svest o manjoj ili većoj postojanosti kolokacijskih spojeva, tj. o (ne)mogućnosti zamene pojedinih konstituenata sinonimom. U vezi sa tim je sledeći zadatak:

Ukoliko smatrate da je moguće, zamenite podvučenu reč nekom drugom rečju, tako da se značenje kolokacije ne promeni.

- 1) *Autorka se bavi oblicima predikata i distribucijom reči.*
- 2) *Autorka se bavi oblicima predikata i distribucijom reči.*
- 3) *Otvora se pitanje o tome treba li jezik književnog dela tumačiti u okviru lingvističke ili literarne stilistike.*
- 4) *Otvora se pitanje o tome treba li jezik književnog dela tumačiti u okviru lingvističke ili literarne stilistike.*
- 5) *Sve analize su sprovedene primenom strukturnog i semantičkog kriterijuma.*
- 6) *Sve analize su sprovedene primenom strukturnog i semantičkog kriterijuma.*
- 7) *Vodilo se računa o karakteristikama stenske mase.*
- 8) *Vodilo se računa o karakteristikama stenske mase.*
- 9) *Dovodni tunel hidroelektrane „Dabar” je dužine 12 125 metara.*
- 10) *Dovodni tunel hidroelektrane „Dabar” je dužine 12 125 metara.*

Cilj ovakvog zadatka jeste da studenti shvate kako postoje različiti stepeni vezanosti kolokacija i da se u nekim slučajevima oba kolokata mogu menjati leksemama istog ili sličnog značenja (npr. *analiza – ispitivanje, istraživanje; sprovedene – izvršene, obavljene*), u drugim je moguće zameniti samo jedan (npr. *otvara se pitanje – pokreće se*), dok je kod pojedinih bilo kakva zamena nedopustiva (npr. kod *voditi računa* nije moguće izvršiti zamenu bez posledica po značenje ili narušavanje pravila stila kojem tekst pripada).

3.2.4. Četvrti zadatak

Naredni problem jeste eventualno postojanje jednoleksemskog ekvivalenta, te bi jedan od zadataka mogao biti i:

Da li je podvučene spojeve od dve ili više reči moguće zameniti samo jednom rečju, tako da se značenje rečenice ne promeni? Ukoliko jeste, napišite novu rečenicu.

1) Po pitanju distribucije enklitika, autorka prvo poredi savremeno stanje u ruskom jeziku.

2) Radovi koji se bave morfološkom, tvorbenom i morfosintaksičkom strukturom savremenog srpskog jezika otvaraju poglavlje posvećeno gramatičkim pitanjima.

3) Autorka je sprovela analizu primera uz primenu strukturnog i semantičkog kriterijuma.

4) Ostala dva napadna mesta se formiraju izgradnjom pristupnog tunela „Straževica”.

Trebalo bi uočiti kako se jedino kolokacija *sprovoditi analizu* može zameniti glagolom *analizirati*, iako i u ovom slučaju semantički sintetizam unosi određenu dozu nejasnoće – nije prozirno da li je reč o procesu koji traje ili je završen, dok se to upotrebom dekomponovanog predikata precizira (*sprovoditi* : *sprovести analizu*).

3.2.5. Peti zadatak

Još jedna pojedinost na koju je potrebno ukazati jeste razlikovanje terminoloških kolokacija (vezanih za određenu nauku) od onih uobičajenih za jezik nauke bez obzira na disciplinu. Kako bi se to razgraničilo, predlaže se sledeći zadatak:

a) Kojoj oblasti pripadaju navedeni delovi tekstova (tekst 1, 2, 3 i 4), lingvistici ili tehnici i tehnologiji?

b) Popunite tabelu:

voditi računa; distribucija reči; distribucija enklitika; dovodni tunel; otvarati pitanje; otvarati poglavlje; pristupni tunel; sprovoditi analizu; ulazna građevina

kolokacije koje se mogu javiti u obe navedene oblasti	kolokacije koje su specifične samo za jednu od njih (navesti koju)

Očekuje se da studenti prepoznaju kako se spojevi *voditi računa*, *otvarati pitanje*, *otvarati poglavlje* i *sprovoditi analizu* mogu naći u tekstovima iz obe navedene oblasti (reč je o univerzalnim, uobičajenim za naučni diskurs), dok se ostale vezuju samo za jednu od njih – *distribucija reči* i *distribucija enklitika* za lingvistiku, a *dovodni tunel*, *pristupni tunel* i *ulazna građevina* za tehniku i tehnologiju.

4. Praktična primena zadataka – rezultati studenata srpske filologije u Krakovu

Predloženi zadaci provereni su i u praksi. Tačnije, dati su studentima srpske filologije na Jagelonskom univerzitetu u Krakovu¹², s ciljem da se utvrdi poznavanje kolokacija kao posebne vrste leksike. Anketirani su studenti čiji bi nivo poznavanja srpskog jezika, prema planu i programu studija i njegovoj usklađenosti sa ZEO, trebalo da odgovara nivoima B2, C1 i C2. U nastavku će rezultati biti izloženi po zadacima i primerima – predstaviće se greške načinjene na svakom od nivoa i njihovi potencijalni uzroci, a pažnja će biti posvećena i (eventualnim) razlikama među nivoima.

4.1. Prvi zadatak

Studenti su pravili greške i u prvom i u drugom delu zadatka. Tako su se, umesto dopisivanja već ponuđenih termina *primarni kolokat*, *sekundarni kolokat* i *kolokacija*, u odgovorima pojavile definicije leksema *tunel* i *dovodni* i sintagme *dovodni tunel* (B2), pisanje dodatnog primera (C2) ili su pomešani primarni i sekundarni kolokat (C1). Prva dva slučaja ukazuju na to da studenti nisu shvatili šta treba da urade, a treći da je student znao šta se od njega očekuje, ali ne razume kategorije primarnog i sekundarnog.

Kada je u pitanju definisanje, javile su se definicije tipa: „ono što prvo padne na pamet” (B2); „reč koja prva pada na pamet” (primarni) (C2) ili je definicija izostala (C1, C2). U svim pogrešno formulisanim definicijama primetna je zamena pojmova *kolokacija* i *asocijacija*. I kod ovog i kod prethodnog segmenta greške su se javile na svim nivoima, tako da se ne mogu direktno povezati sa nivoom znanja jezika. Takođe, uzroci nedovoljne svesti o kolokacijama i njihovim osobinama ne mogu se pripisati isključivo srpskom jeziku jer ovakvi spojevi postoje (i imenuju se gotovo identično) i u njihovom maternjem i ostalim stranim jezicima koje uče.

4.2. Drugi zadatak

Nakon analize odgovora iz prvog dela zadatka, gde je trebalo objasniti značenje pojedinačnih leksema, primećeno je kako su svi studenti ispravno definisali pet leksema: *analiza*, *pitanje*, *reč*, *tunel* i *otvarati*. S druge strane, uočeni su sledeći pogrešni odgovori (posmatrano pojedinačno za svaku reč):

- *dovodni* – „nešto je sa nekim, nečim” (B2); „kada želiš da pokažeš da je nešto istina (interferencija sa poljskim, *dowód* – DOKAZ)” (B2); bez odgovora (C2);

---

¹² Hvala D. G., J. G., P. I., J. J., N. J., M. K., A. M., J. M., P. M. i A. P. koji su svojim odgovorima omogućili da se ovo istraživanje realizuje.

- *pristupni (pristupati)* – „nije teško” (B2); „nešto što lako možemo da dobijemo” (pomešano sa: *pristupačan*) (C2); bez odgovora (B2, C1);
- *ulazni (ulaziti)* – bez odgovora (C1);
- *građevina* – „stvaranje zgrade” (pomešano sa: *građenje*) (C2); „materijal za građenje / od kojeg se nešto gradi” (pomešano sa: *građa*) (C2);
- *distribucija* – „kada nešto je više i više” (verovatno zamenjeno sa: *disperzija* ili čak *frekvencija*) (B2);
- *enklitika* – bez odgovora (C1);
- *poglavlje* – bez odgovora (B2, nijedan odgovor u ovoj grupi);
- *račun* – „pismeno izražnje” (C2);
- *voditi* – bez odgovora (B2);
- *sprovoditi* – „kada neko u mislima želi da se nešto desi” (B2); bez odgovora (B2, C2).

Drugi deo zadatka, koji je sadržao zahtev da se objasne značenja kolokacija, očekivano, zadao je više teškoća i nema nijednog spoja za koji su svi studenti dali tačno objašnjenje. Pogrešni odgovori su sledeći:

- *voditi računa* – „kada neko te nervira i više ne možeš da ga slušaš” (B2); „brojati, analizirati” (C2);
- *distribucija reči* – „reči su popularnije ili se više njih zna ili koristi” (pomešano sa: *frekvencija*) (B2); bez odgovora (C1, C2);
- *distribucija enklitika* – „enklitike se češće koriste” (pomešano sa: *frekvencija*) (B2); bez odgovora (B2, C1, C2);
- *dovodni tunel* – „put kako nekome nešto dokazuješ” (interferencija sa poljskim: *dowód* – DOKAZ) (B2); bez odgovora (B2, C1, C2);
- *otvarati pitanje* – „stvarati pitanje” (C2);
- *otvarati poglavlje* – „otvoriti se na nova mišljenja i nove ideje” (B2); „otvarati knjigu na konkretnom mestu” (doslovno, konkretno shvaćeno značenje) (C2); bez odgovora (B2);
- *pristupni tunel* – „tunel u koji lako ulaziš” (pomešano sa: *pristupačan*) (B2); „način da nešto postane za čas dostupno” (pomešano sa: *pristupačan*) (C2); bez odgovora (B2, C1, C2);
- *sprovoditi analizu* – bez odgovora (C2);
- *ulazna građevina* – bez odgovora (B2, C2).

Najšira lepeza pogrešnih odgovora zabeležena je kod studenata na nivou B2. Tako je, na primer, *distribucija* pomešana sa *frekvencijom* ili *disperzijom*. Uzrok bi se mogao potražiti u činjenici da na drugoj godini studija još uvek nemaju dovoljno kontakta sa lingvističkom terminologijom i naučnim tekstovima uopšte. O tome svedoči i činjenica da je studentima na ovom nivou bilo nepoznato značenje reči *poglavlje*. Uočeni su problemi i sa razumevanjem značenja drugih pojedinačnih

leksema, te je to dovelo do problema sa shvatanjem značenja leksičkog spoja, a pretpostavka je da se uzrok nalazi u manjem obimu usvojenog vokabulara nego što je to slučaj sa studentima na nivoima C1 i C2. Spoljašnja jezička interverencija (srpski : maternji jezik) u ovom zadatku je uočena takođe samo na nivou B2. Problemi izazvani unutarjezičkom interferencijom javljaju se nezavisno od nivoa, a primer za to je spoj *pristupni tunel*, gde je leksema *pristupni* pomešana sa *pristupačan*, najverovatnije zbog sličnog glasovnog sklopa. Isti problem i uzrok primećuju se kod definisanja značenja pojedinačnih leksema gde su se javili problemi sa leksemom *građevina*, koja je pomešana sa *građa* i *građenje* (čak na nivou C2, ali je kasnije značenje leksičkog spoja dobro prepoznato).

4.3. Treći zadatak

U zadatku gde je bilo potrebno napisati da li se podvučeni kolokat može zameniti sinonimom bez posledica po značenje, za samo jedan primer su svi studenti dali tačan odgovor. U pitanju je kolokacija *voditi računa*, gde su ispravno приметили kako se glagol *voditi* ne može zameniti. Spisak grešaka, gledano po primerima, izgleda ovako:

- *DISTRIBUCIJOM reči* – *igrom* (pogrešna kombinacija, analogija već poznate kolokacije sa nepoznatom) (B2); *popularnošću* (B2); *frekvencijom* (zamena termina) (C1); *širenjem* (pogrešan sinonim) (C1); *navođenjem* (C2); *korišćenjem* (leksema iz razgovornog jezika) (C2); *iskorišćavanjem* (C2);
- *distribucijom REČI* – *vokabulara* (pogrešna upotreba sinonima) (C1); bez odgovora (B2, C1, C2)
- *OTVARA SE pitanje* – *postaje* (nije kolokacija) (B2); *stavlja se* (umesto: *postavlja*) (B2, C1, C2); *javlja se* (nije kolokacija) (C2); bez odgovora (C2);
- *otvara se PITANJE* – bez odgovora (B2, C1, C2);
- *ANALIZE su sprovedene* – *razmišljanja* (C2); bez odgovora (C2);
- *analize SU SPROVEDENE* – *povezane* (B2); bez odgovora (C2);
- *vodilo se RAČUNA* – *na temi* (C1); *razmišljanja* (C2); *pažnje* (pogrešan sinonim, *pažnja* : *briga*) (C2); bez odgovora (B2, C2);
- *DOVODNI tunel* – *povezujući* (pogrešna upotreba sinonima) (C1); *može se izbaciti* (C2);
- *dovodni TUNEL* – *građevina* (neadekvatna zamena hiperonimom) (C1); *hodnik* (pogrešan sinonim) (C1); *truba* (pogrešna analogija po obliku) (C2); *put* (neadekvatna zamena hiperonimom) (C2); *prolaz* (neadekvatna zamena hiperonimom) (C2).

Najviše problema, nezavisno od nivoa, studentima su zadali primeri sa terminološkim kolokacijama, tj. onim koje se zbog pripadanja posebnom sloju leksike ređe nalaze u udžbenicima i nastavnim materijalima, a isto tako i tekstovima

kojima su studenti izloženi na časovima ili van njih – u medijima, muzici, filmovima. Što se konkretnih uzroka tiče, česte su greške načinjene pogrešnom upotrebom sinonima tamo gde se uopšte ne može izvršiti zamena ili pak može, ali nekim drugim sinonimom (npr. *voditi brigu* : *voditi *pažnju*). Na paradigmatičkom planu primetne su još i pogrešne zamene hiperonimom (npr. *dovodni tunel* : *dovodna *građevina*, *dovodni *prolaz*). Kada je u pitanju sintagmatski nivo, iz pojedinih odgovora se može zaključiti kako studenti ne razlikuju kolokacije od slobodnih spojeva (npr. *otvara se pitanje* : *javlja se pitanje*). Uočena je i zamena registra – upotreba reči koje pripadaju opštem leksičkom fondu umesto terminološke leksike. Interesantan je i jedan pogrešan odgovor dat na nivou C2 – student je napisao kako se jedan član kolokacije (*dovodni* u spoju *dovodni tunel*) može izbaciti. Ovo svedoči o tome da nije do kraja razvijena svest o kolokaciji kao strukturi koja obavezno mora sadržati najmanje dva elementa. Osim toga, zapaža se i nedovoljna svest o postojanju terminoloških kolokacija, tj. onih kod kojih je jedan član termin iz neke oblasti. I ova greška je načinjena na nivou C2, tako što je kod spoja *dovodni tunel* navedeno da se *tunel* može zameniti hiperonimom *prolaz*.

4.4. Četvrti zadatak

Kod zadatka u kojem je trebalo zaključiti da li se neki spoj može zameniti jednoleksemskim ekvivalentom, 100% tačnih odgovora dato je samo za prvi primer – studenti su ispravno naveli da se kolokacija *distribucija enklitika* ne može svesti na jednu leksemu. Najveći procenat ispitanika je znao da ni sa kolokacijom *otvoriti poglavlje* u pogledu semantičkog sintetizma nije moguće ništa uraditi, a izuzetak predstavlja jedan odgovor na nivou B2: „mislim da možemo da promenimo, ali ne znam kako”. Takođe, za spoj *sprovoditi analizu* gotovo svi su prepoznali jednoleksemski ekvivalent *analizirati*, osim jedne osobe na nivou C2 koja nije dala odgovor. Najviše teškoća zadao je poslednji primer koji je sadržao spoj *pristupni tunel*, a kao pogrešni jednoleksemski ekvivalenti navođeni su: *put* (B2); *tunel* (C1); *konstrukcija* (C1). Greške se ni ovde ne mogu povezati sa nivoom na kojem se ispitanici nalaze jer ih je bilo na svim nivoima. Jedino što se u smislu razlika među grupama može primetiti jeste to da kod studenata na nivou C2 postoji najviši procenat svesti o tome da se spojevi koji pripadaju terminologiji neke nauke ne mogu menjati jednom leksemom. Razlog možda leži u tome što je ova grupa studenata bila izložena stručnim tekstovima od svojih mlađih kolega – u drugom semestru na četvrtoj i tokom čitave pete godine studija imaju predmete posvećene prevodu naučnih i tehničkih tekstova, a i na lektorskim vežbama na nivou C2 više pažnje se poklanja terminologiji iz različitih oblasti.

4.5. Peti zadatak

Prvi deo ovog zadatka, tj. zahtev da se prepozna oblast kojoj tekst pripada, studentima nije predstavljao problem. Svi su ispravno приметили kako prva dva odlomka pripadaju oblasti lingvistike, a druga dva tehnici i tehnologiji.

Sa drugim delom zadatka poteškoće su imali samo studenti na nivou B2. Naime, kod kolokacija koje se mogu javiti u obe navedene oblasti jedna osoba je izostavila spoj *otvarati poglavlje*, a druga u ovoj koloni pogrešno navela *dovodni tunel*. U koloni gde je trebalo smestiti kolokacije koje su specifične samo za jednu od dve ponuđene oblasti kod lingvistike nije bilo grešaka, a kod tehnike je jedan ispitanik izostavio *dovodni tunel* i *pristupni tunel*.

5. Zaključak

Opšti je zaključak da kolokacijska kompetencija ne zavisi u velikoj meri od nivoa poznavanja jezika (pod uslovom, naravno, da se radi o nivoima od B2 pa nadalje), već se na svim nivoima javljaju greške izazvane: unutrašnjom i spoljašnjom jezičkom interferencijom, pogrešnom upotrebom sinonima, hiperonima ili hiponima, pogrešnim analogijama, nemogućnošću otkrivanja prenesenih značenja dobijenih u procesu metaforizacije ili nedovoljnim stepenom diferencijacije kolokacija u odnosu na slobodne spojeve. Stoga, kolokacijama bi trebalo posvetiti više pažnje i studentima ukazivati na potencijalne probleme na svim nivoima učenja, u skladu sa materijalom i temama koje se obrađuju.

Najveća razlika među nivoima uočava se kod terminološke leksike – razumevanja pojedinačnih leksema i terminoloških kolokacija, gde su bolje rezultate pokazali studenti na višim nivoima. Ovaj podatak potvrđuje opravdanost detaljnije obrade terminološke leksike tek na visokim nivoima – C1 i C2, dok su za nivoe do B2 prikladniji materijali na osnovu kojih se usvaja opšti jezik i kolokacije u okviru njega.

I Z V O R I

Tehnika (ur. Nenad Bojović) (2019). Godina LXXIV, broj 3. Beograd: Savez inženjera i tehničara Srbije. <<https://www.sits.org.rs/textview.php?file=743.html>>

*

Зборник Матице српске за филологију и лингвистику (ур. Јасмина Грковић-Мејдор) (2018). Књига 61, свеска 1. Нови Сад: Матица српска. <http://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/ZMSFL_61_1.pdf>.

CITIRANA LITERATURA

- Aisenstadt, Ester (1979). Collocability restrictions in dictionaries. In: *Dictionaries and their users: Papers from the 1978 B.A.A.L. Seminar on Lexicography* (ed. R. R. K. Hartmann). Exeter: University of Exeter. 71–74.
- Bergovec, Marina (2007). Leksički pristup u nastavi stranih jezika s posebnim osvrtom na hrvatski. *Lahor*. 2/3: 53–66.
- Bibović, Ljiljana (1979). O stabilnosti kolokacija u jeziku naučne literature. *Suvremena lingvistika*. 15: 9–11.
- Blagus-Bartolec, Goranka (2008). Leksičke funkcije kao pokazatelji značenjskih odnosa u kolokacijskim svezama hrvatskoga jezika. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 34: 15–38.
- Borić, Neda (2002). Leksikografska prezentacija kolokacijskih sklopova. *Strani jezici*. 31: 55–63.
- Borić, Neda (2004). Kolokacije kao dio leksičkog pristupa u nastavi stranih jezika (s posebnim osvrtom na engleski jezik). U: *Suvremena kretanja u nastavi stranih jezika* (ur. D. Stolac, N. Ivanetić i B. Pritchard). Zagreb–Rijeka: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku. 63–68.
- Bukovčan, Dragica (2009). Istovrijednost terminoloških kolokacija – komparativni pristup. U: *Jezična politika i jezična stvarnost* (ur. J. Granić). Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku – HDPL. 164–173.
- Burger, Harald (2007). Semantic aspects of phrasemes. *Phraseologie. Phraseologie Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung. An International Handbook of Contemporary Research*. 90–110.
- Burić, Helena i Josip Lasić (2012). Kolokacije u nastavi inojezičnoga hrvatskog. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*. 5: 233–249.
- Cigan, Vesna (2018). Terminological collocations and term variation in mechanical engineering discourse. *Fluminensia*. 30 (2): 91–120.
- Crystal, David (1985). *A dictionary of linguistics and phonetics*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Cruse, David Alan (1986). *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Douglas, Dan (2000). *Assessing Languages for Specific Purposes*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dražić, Jasmina (2008). *Minimalne leksičke i gramatičke strukture u srpskom kao stranom jeziku*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Halliday, Michael Alexander Kirkwood., Angus McIntosh & Peter Strevens (1964). *The linguistic sciences and language teaching*. London: Longman.
- Ivir, Vladimir (1992/3). Kolokacije i leksičko značenje. *Filologija*. 20–21: 181–189.
- Jelovčić, Ines (2010). Strani jezik struke – analiza stavova studenata. *Metodika*. 20 (11/1): 44–55.
- Klikovac, Duška (2008). *Jezik i moć*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Lewis, Michael (1993). *The Lexical Approach*. London: Language Teaching Publications.
- Lewis, Michael (1997). *Implementing the Lexical Approach*. Hove: Language Teaching Publications.
- Lewis, Michael (2000). *Teaching Collocation. Further Developments in the Lexical Approach*. Hove, England: Language Teaching Publications.
- Miščin, Evelina (2012). *Glagolske kolokacije u engleskome jeziku medicinske struke*. Unpublished Doctoral Thesis. Osijek: University of Osijek.

- Naşca-Tartière, Dana Nora (2011). English for Specific Purposes: The Perpetuation of the Species. *Studii de ştiinţă şi cultură*. 7 (2): 95–102.
- Nation, Ian Stephen Paul (2013). *Learning vocabulary in another language* (2nd edn.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Nejgebauer, Aleksandar (1982). Odlike kolokacija u engleskom jeziku. *Zbornik radova Instituta za strane jezike i književnosti*. Sveska 4: 339–347.
- Pawley, Andrew & Frances Hodgetts Syder (1983). Two puzzles for linguistic theory: Native-like selection and native-like fluency. In: *Language and communication* (eds. J.C. Richard & R.W. Schmidt). New York: Longman. 191–226.
- Perišić, Jelena (2021). Načini imenovanja i obrade kolokacija u priručnicima za srpski jezik kao strani. *Metodički vidici*. 12: 51–67.
- Prčić, Tvrtko (2008). *Semantika i pragmatika reči*. Novi Sad: Zmaj.
- Pritchard, Boris (1998). O kolokacijskom potencijalu rječničkog korpusa. *Filologija*. 30–31: 285–304.
- Radovanović, Milorad (2004). Dekompozicija i univerbizacija, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*. 47: 43–49.
- Ridout, Ronald & David Waldo Clarke (1970). *A reference book of English*. London: Macmillan.
- Sager, Juan Carlos, David Dungworth & Peter McDonald (1980). *English Special Languages: Principles and Practice in Science and Technology*. Wiesbaden: Oscar Nadstetter Verlag.
- Seaton, Brian (1982). *A handbook of English language teaching terms and practice*. London: The Macmillan Press Ltd.
- Seretan, Violeta (2008). *Collocation Extraction Based on Syntactic Parsing*. These. Universite de Geneve.
- Silić, Josip i Ivo Pranjković (2008). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Swales, John (1981). Definitions in Science and Law: A Case for Subject Specific ESP Materials. *Fachsprache*. 81 (3): 106–112.
- Toomer, Mark & Irina Elgort (2019). The development of implicit and explicit knowledge of collocations: A conceptual replication and extension of Sonbul and Schmitt (2013). *Language Learning*. 69 (2): 405–439. <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/lang.12335>>.
- Turk, Marija (2000). Višečlani izrazi s desemantiziranom sastavnicom kao nominacijske jedinice. U *Riječki filološki dani 3* (ur. D. Stolac). Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. 477–486.
- Vassiljev, Liina, Liljana Skopinskaja & Suliko Liiv (2015). The treatment of lexical collocations in EFL coursebooks in the Estonian secondary school context. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat*. 11: 287–311.
- Zajednički evropski referentni okvir za žive jezike. [Učenje. Nastava. Ocjenjivanje.]* (2003). Podgorica: Ministarstvo prosvjete i nauke.
- Zgusta, Ladislav (1991). *Priručnik leksikografije*. Sarajevo: Svjetlost – Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

*

- Дражић, Јасмина (2014). *Лексичке и граматичке колокације у српском језику*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Кликовац, Душка (1998). О јавном језику (експлицитна категоризација именичких појмова). *Језик данас*. 8: 17–21.
- Перишић, Јелена (2020). Колико Пољаци разумеју српске колокације? (Да

ли једном учеснику библиотеке из часа на час пада на мозак да лови и граби белешке?). У: *Српски као страни језик у теорији и пракси IV – тематски зборник радова* (ур. В. Крајишник). Београд: Филолошки факултет. 563–579.

Jelena Perišić

LEARNING AND ACQUIRING COLLOCATIONS IN THE LANGUAGE OF SCIENCE (FROM THE PERSPECTIVE OF SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE)

Summary

The subject of this paper was collocations in the language of science and their acquisition by persons learning Serbian as a foreign language, with a particular focus on teaching the Serbian language at the university level and courses that educate future philologists and translators. The primary aim of the research was to improve the teaching of Serbian as a foreign language in the domain of collocations, which was attempted to be achieved by proposing texts and tasks but also by checking those tasks in practice. Firstly, we presented the theoretical framework of the problem and previous research in this domain. After that, we proposed several excerpts of scientific articles from the journals *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* (linguistics) and *Tehnika* (technical sciences) and also tasks for acquiring and developing collocational competence. The next part of the paper consisted of an analysis of (wrong) answers given by students of Serbian philology at the Jagiellonian University in Krakow, based on which we have concluded the causes of difficulties, representing a guideline for further work on improving teaching in this domain.

The results showed that collocational competence does not depend to a great extent on the level of knowledge of the language (provided that it is about levels from B2 onwards). Errors occur at all levels, caused by internal and external language interference, incorrect use of synonyms or hyperonyms/hyponyms, incorrect analogies, the inability to detect figurative meanings obtained in metaphorization, or an insufficient degree of differentiation of collocations concerning free compounds. The most significant difference between the levels was observed in the terminological units, i.e. understanding of individual lexemes and terminological collocations - better results were shown by students at higher levels. This data justifies the introduction of the terminological lexicon at high levels – C1 and C2, while materials for learning the general language and collocations within it are more suitable for levels up to B2.

KEY WORDS: collocations, Serbian as a foreign language, language learning, terminology, scientific functional style, linguistics, technical sciences.

Jelena Perišić
Katedra za srpsku filologiju
Institut za slovensku filologiju Filološki fakultet Jagelonskog univerziteta u
Krakovu
Poljska
jelena.perisic@uj.edu.pl